

76 RADIALSYSTEM.V. Ένας χώρος για τις Τέχνες

Το 2006 εγκαινιάστηκε στο Βερολίνο ένας δημιουργικός χώρος για τις τέχνες με το όνομα RADIALSYSTEM.V.. Το όνομα αυτό, ανήκει στο κτίριο του παλιού αντιλυστασίου λυμάτων στις όχθες του ποταμού Spree, το οποίο σε συνδυασμό με μια προσθήκη, στεγάζει τις δραστη-

ριότητες του νέου οργανισμού. “Radialsystem” σημαίνει “ακτινωτό σύστημα” και σχετίζεται με τη διαχείριση των λυμάτων της πόλης. Ο αριθμός 5, σηματοδοτούσε το πέμπτο κατά σειρά αντιλυστάσιο που κατασκευάστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα στο Βερολίνο.

Δεν είναι τυχαίο ότι κρατήθηκε το ιστορικό όνομα του παλιού αντιλυστασίου: η έννοια της ακτινωτής διάταξης εκφράζει τη φιλοσοφία λειτουργίας του νέου πολιτισμικού οργανισμού. Το RADIALSYSTEM.V. είναι το κέντρο γύρω από το οποίο αναπτύσσονται ακτινωτά, καλλιτέχνες, οργανισμοί, θιασώτες της τέχνης κ.λπ. Λειτουργεί ως τόπος συνάντησης (στο κέντρο του ακτινωτού συστήματος) και φέρνει σε επαφή διαφορετικές εκφράσεις τέχνης από τον τομέα του σύγχρονου χορού και του θεάτρου, της μουσικής, των εικαστικών τεχνών και της performance με το κοινό. Η πλατφόρμα αυτή ενισχύει συνεργασίες από διαφορετικά καλλιτεχνικά πεδία και από διαφορετικές χώρες παίζοντας ρόλο - κλειδί στη δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου συνεργατών που μπορεί να είναι μουσικές Ακαδημίες, ορχήστρες, σύνολα μουσικής δωματίου, μουσεία, γκαλερί και γενικότερα ομάδες που σχετίζονται με τις Τέχνες¹. Οι πόρτες του RADIALSYSTEM.V. είναι ανοιχτές σε εταιρείες κερδοσκοπικές ή μη, σε Ινστιτούτα, σε κλειστές ή ανοιχτές εκδηλώσεις που μπορεί να σχετίζονται με την πολιτική, τη διαφήμιση κ.ο.κ. Ο νέος αυτός χώρος παρουσιάζεται ως πολυλειτουργικός και πολυχρηστικός, φιλοξενεί δραστηριότητες με καθαρά εμπο-

ρική σκοπιμότητα, προκειμένου να μπορεί να αυτοχρηματοδοτεί τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες και να αναλαμβάνει ενδιαφέρουσες καλλιτεχνικές παραγωγές².

Η αρχή του διαλόγου

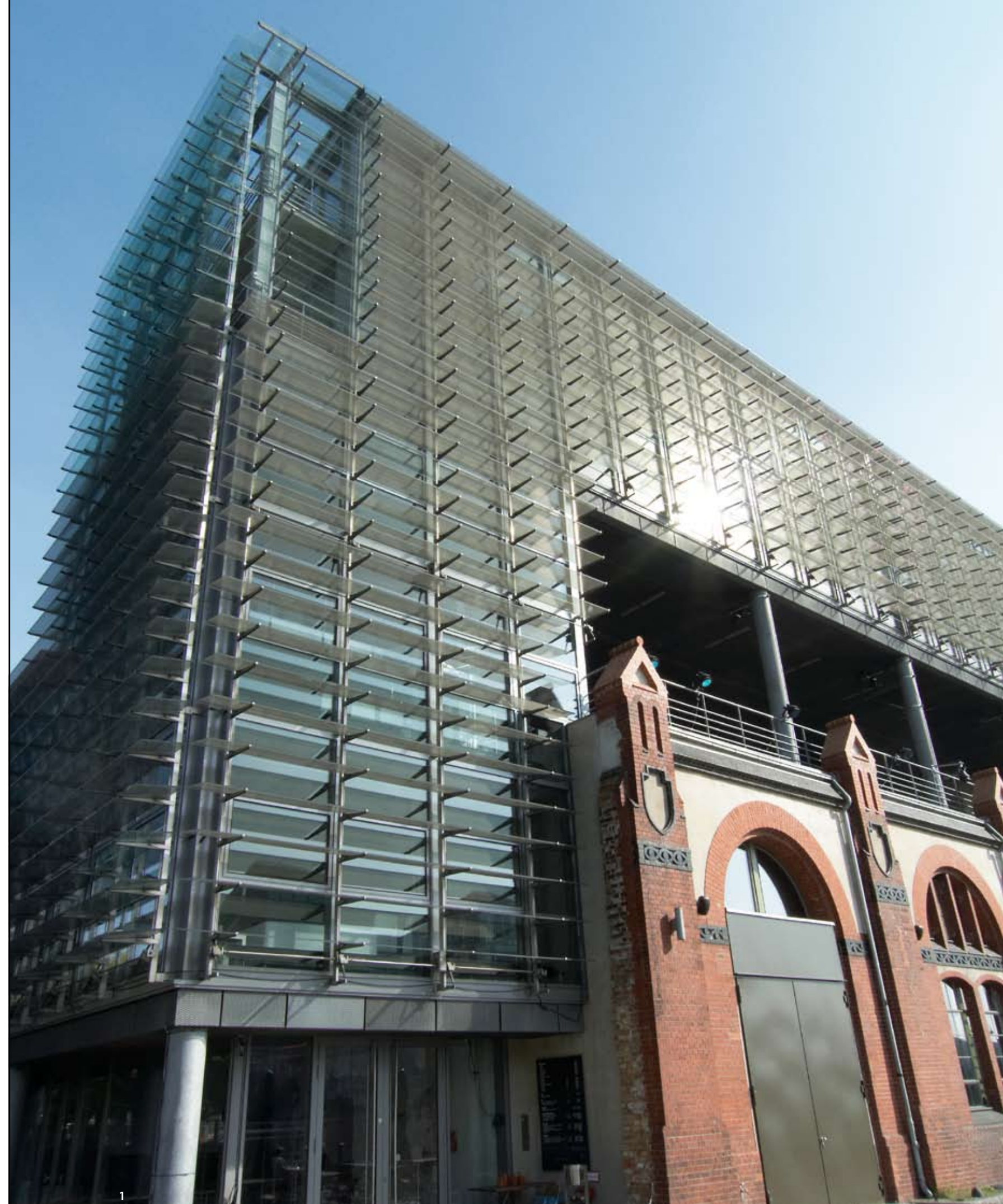
Η έννοια του διαλόγου αντιπροσωπεύει τόσο την τεκτονική δομή του κτιρίου, όσο και τον τρόπο λειτουργίας του. Η συμβίωση του παλιού με το καινούργιο, σηματοδοτείται από την αρχιτεκτονική σύνθεση: πρόκειται για την αναπαλαίωση του ιστορικού βιομηχανικού κτιρίου που έρχεται σε διάλογο με την κομψή προσθήκη του “γυάλινου” κελύφους. Ο συγκερασμός παράδοσης και νεωτερικότητας, εκφράζεται στη φυσιογνωμία του προγράμματος των εκδηλώσεων και παραστάσεων που φιλοξενούνται στο κτίριο. Για παράδειγμα, πραγματοποιούνται παραστάσεις σύγχρονου χορού με τη συνοδεία προκλασικής μουσικής, εκθέσεις εικαστικών τεχνών με τη χρήση νέων μέσων. Μέσα από την κοινή παρουσίαση, αρχικά αντίθετων κόσμων, προκύπτει τελικά ένα μοναδικό και ιδιαίτερο σύνολο, το οποίο έχει μεγαλύτερη αξία από τα μεμονωμένα μέρη του. Μια βασική σκέψη για την εφαρμογή της αρχής του διαλόγου στις καλλιτεχνικές παραγωγές που παρουσιάζονται,

είναι η αποφυγή καταστάσεων και δομών που θέτουν αυστηρά όρια και περιχαρακώνουν την έκφραση των συντελεστών. Το ότι στο RADIALSYSTEM.V., ήδη από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του, παρουσιάστηκαν μερικές από τις πιο σύγχρονες και υψηλής ποιότητας παραστάσεις χορού, χοροθεάτρου, και μουσικής από όλο τον κόσμο, αντικατοπτρίζει την παραπάνω πρόθεση. Η επιτυχία υλοποίησης και χρηματοδότησης τέτοιων δραστηριοτήτων, φαίνεται από το γεγονός ότι οι διαφορετικές ποιότητες χώρων που αναπτύσσονται στο κτίριο, τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, προσελκύουν ανθρώπους που προέρχονται από την πολιτική, την οικονομία, την επιστήμη, τη διαφήμιση και ενοικιάζουν το χώρο για τις εκδηλώσεις τους. Οι μεγάλες αίθουσες, τα φωτεινά εργαστήρια, τα ημιυπαίθρια δώματα, τα μπαλκόνια και ο προβλήτας για τα ποταμόπλοια είναι όλοι ελκυστικοί χώροι για τη διοργάνωση gala, δεξιώσεων, ημερίδων, συνεδρίων, εργαστηρίων, κ.λπ.

Η λειτουργική σύλληψη

Τα πέντε βασικά σημεία που δίνουν την ταυτότητα της λειτουργικής δομής του κέντρου είναι τα παρακάτω:

- Η ανάπτυξη του πολυχώρου κινείται στον

άξονα της ερευνητικής προσέγγισης στην τέχνη και της δημιουργικής εξέλιξης αυτής.

- Η επιμόρφωση καλλιτεχνών και φιλότεχνων πραγματοποιείται μέσω σεμιναρίων, διαλέξεων και επιμορφωτικής εκπαίδευσης με σημαντικούς καλλιτέχνες.

- Η δικτύωση προκύπτει μέσω της συνεργασίας με διεθνείς συνεργάτες, με τη βοήθεια πολιτικών θεσμών, ινστιτούτων, και καλλιτεχνικών οργανισμών.

- Η εδραίωση του κέντρου στη συνείδηση των Γερμανών πολιτών, αλλά και της παγκόσμιας κοινότητας, επιτυγχάνεται μέσα από πλήρεις καλλιτεχνικές παραγωγές, μέσω της σύνδεσης της pop και της "υψηλής" κουλτούρας και της εύκολης μεταβλητότητας του χώρου.

- Η εμπορική εκμετάλλευση εμπεριέχει κάθε λογής εκδηλώσεις, από τη διοργάνωση συνεδρίων, μέχρι την ενοίκιαση των χώρων για τον κινηματογράφο και την τηλεόραση, αλλά και την επιμέλεια "σπιτικών" γαστρονομικών εμπειριών³.

Ο πειραματικός χαρακτήρας του κέντρου και η ιδιαίτερη συμβολή του στον πολιτισμό, θα μπορούσε να εξηγηθεί καλύτερα εάν περιέγραφε κανείς, κάποιες από τις παραγωγές του: για παράδειγμα στο RADIALSYSTEM.V. έχουν διοργανωθεί συναυλίες, στις οποίες οι ακροατές είναι ξαπλωμένοι σε στρώματα της yoga και οι μουσικοί ερμηνεύουν ανάμεσά τους, με αποτέλεσμα να έχει κανείς μια τελείως διαφορετική μουσική εμπειρία. Το πρόγραμμα του πολιτιστικού κέντρου προτείνει πρωτότυπες δραστηριότητες για όλες τις ηλικίες με χαμηλό αντίτιμο (της τάξης των 5 €). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Μια από τις πιο επιτυχημένες θεωρείται η χορευτική ομάδα για παιδιά, η ονομαζόμενη Kindertanzcompany Berlin. Η πρωτοβουλία αυτή διευθύνεται από την Livia Patrizi, την Hanna Hegenscheidt και την Sasha Waltz.

Η αρχιτεκτονική του ιστορικού κτιρίου

Το 1881 ανεγέρθηκε το αντλιοστάσιο "Ακτινωτό Σύστημα V" (Radialsystem.V.), ως τμήμα ενός πρωτοποριακού αποχετευτικού συστήματος της εποχής, για το Βερολίνο. Το προϋπάρχον, μικρής κλίμακας δίκτυο, χρονολογούνταν από το 1572. Το κτίσμα είναι ένα τυπικό παράδειγμα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής, υψηλής ποιότητας, του τέλους του 19ου αιώνα. Το διατηρητέο τμήμα του κτιρίου που βλέπουμε σήμερα, αντικατέστησε το προηγούμενο αντλιοστάσιο το 1905. Ένα αντίστοιχο ελληνικό παράδειγμα,

είναι το εργοστάσιο παραγωγής γκαζιού, απέναντι από τον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμικού της Αθήνας. Σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Richard Tettenborn (1857-1923), ο οποίος χρησιμοποίησε διακοσμητικά και φορμαλιστικά χαρακτηριστικά νεογοθτικού στιλ, του λεγόμενου "Maerkische Backsteingotik" (γοθτικού ρυθμού με κατασκευές από τούβλο της περιοχής του Mark Brandenburg). Το κτίριο είναι χαρακτηριστικό της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής της εποχής εκείνης της περιόδου και ανάλογης αρχιτεκτονικής αξίας με κτίσματα, όπως το εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας του Charlottenburg (1900) και η γειτονική γέφυρα Oberbaumbrücke (1896), που βρίσκεται ανατολικότερα, πάνω από τον ποταμό Spree. Είναι η εποχή της άνθησης της βιομηχανίας, όπου μεγάλα παράθυρα επιτρέπουν τη θέα σε καθαρές, φωτεινές αίθουσες με γυαλισμένες μηχανές και παράλληλα δημιουργούν ένα ευχάριστο περιβάλλον για τους εργαζόμενους. Από πρακτικής άποψης, τα παράθυρα αυτά σχετίζονται με την ασφάλεια του κτιρίου σε περίπτωση ατυχήματος, δεδομένου ότι στεγάζει ατμομηχανές και οι πιθανότητες έκρηξης είναι μεγάλες. Αυτό είναι σύνηθες σε τέτοιους χώρους, διότι η πιθανή έκρηξη εκτονώνεται μέσα από την κατάρρευση των υαλοστασίων και της ελαφριάς κατασκευής στέγης που στο νέο σχεδιασμό αφαιρέθηκε, και όχι μέσω της καταστροφής του κτιρίου. Ο εμπνευστής και υπεύθυνος αρχιμηχανικός του αποχετευτικού συστήματος του Βερολίνου James Hobrecht, τόνιζε την ανάγκη καθαρότητας και κομψότητας για τα κτίσματα και τα μηχανήματα του συστήματος αυτού. Έτσι, και σε αυτό το κτίσμα, όλες οι μηχανές άστραφταν πίσω από τα μεγάλα παράθυρα και "έξυμνούσαν" τη βιομηχανική εποχή.

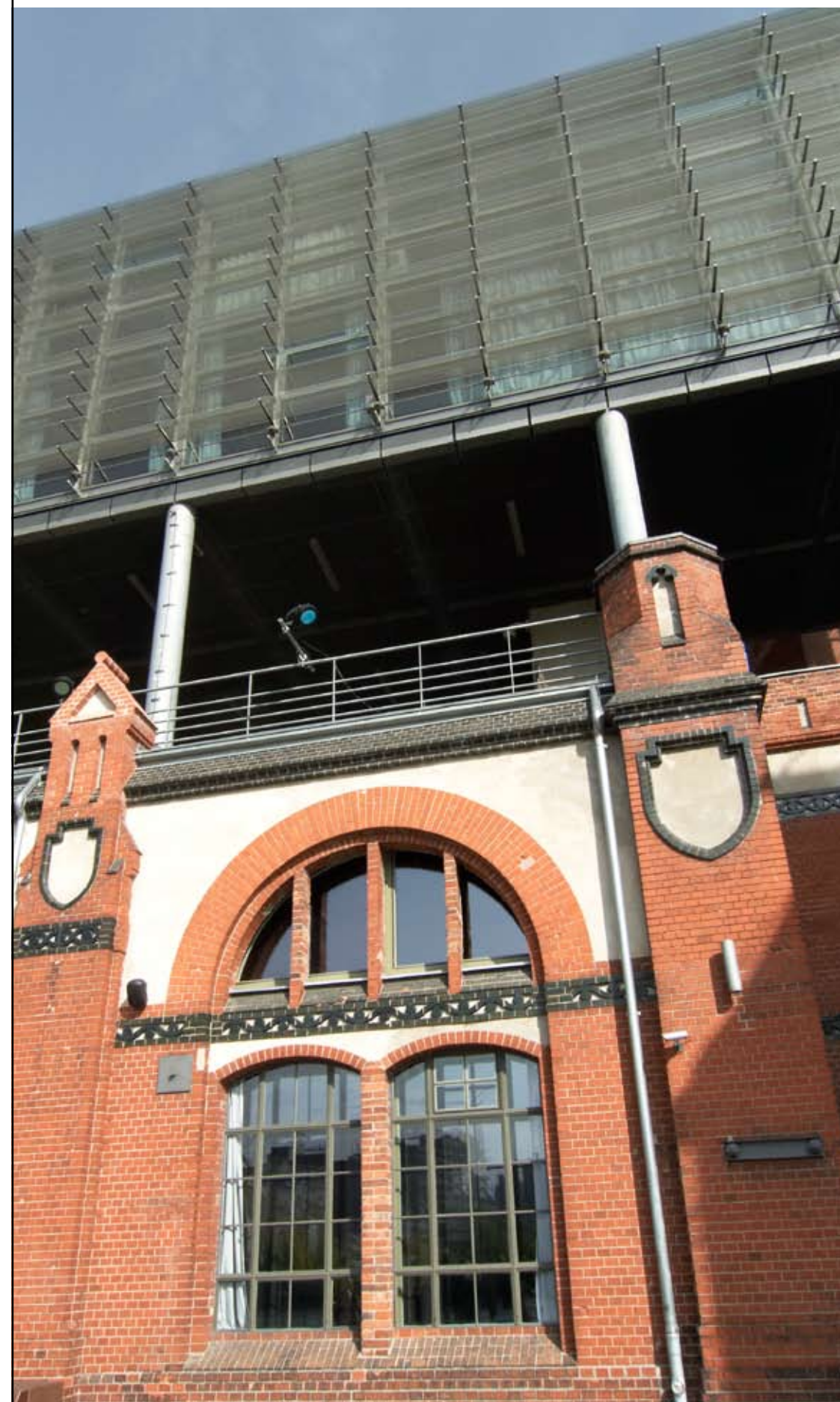
Η γένεση του αποχετευτικού δικτύου στο Βερολίνο

Ο James Hobrecht (Πρώσος πολεοδόμος και αρχιτέκτονας) ήταν αυτός που συνέταξε τις γενικές αρχές για το πολεοδομικό σχεδιασμό του Βερολίνου του 1862, βασισμένος σε προγενέστερες προτάσεις και σχέδια των Schinkel, Schmid και ιδιαίτερα του Lennés, έχοντας υπόψη του το προγενέστερο σχέδιο του Hausmann για το Παρίσι. Ο σχεδιασμός αυτός έχει διατηρηθεί μέχρι και σήμερα σε κάποιες περιοχές του Βερολίνου. Όταν το 1869 ανατέθηκε στον Hobrecht ο σχεδιασμός του αποχετευτικού δικτύου, μοίρασε την πόλη σε δώδεκα περιοχές, τις οποίες οργάνωσε σ' ένα ακτινωτό σύστημα,

το Radialsystem. Για το σχεδιασμό και την εφαρμογή αυτού του συστήματος δούλεψε από το 1873 μέχρι το 1897. Οι αποχετεύσεις, τα όμβρια και τα απόβλητα των βιομηχανιών, οδηγούνταν μέσω υπόγειων καναλιών και ακολουθώντας τη φυσική κλίση του εδάφους στο χαμηλότερο σημείο της περιοχής, το αντλιοστάσιο. Ένα από αυτά τα αντλιοστάσια ήταν και το Radialsystem.V.. Από εκεί οδηγούνταν τα λύματα, μέσω σωλήνων από χυτοσίδηρο, στην περιφέρεια της πόλης, σε ειδικά διαμορφωμένες εκτάσεις (Rieselfelder), όπου καθαρίζονταν με βιολογικά μέσα (με τη μέθοδο της καθίζησης και της αποστράγγισης), ενώ η λάσπη χρησιμοποιούνταν ως λίπασμα στα χωράφια της περιοχής. Λόγω της βαθμιαίας αύξησης του πληθυσμού, το σύστημα αυτό εφαρμόστηκε έως το 1909. Μετά τη χρονολογία αυτή, για το 1,5 εκ. Βερολινέζων κατοίκων, θα χρειαζόνταν 16.000 εκτάρια χωραφιών, δηλ. 5.000 γήπεδα ποδοσφαίρου. Από το 1931 το σύστημα της αποστράγγισης (Rieselfelder) αντικαταστάθηκε σταδιακά από συστήματα βιολογικού καθαρισμού. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίστηκε ένα σύστημα, που έως και σήμερα εξυπηρετεί τις αυξημένες ανάγκες της πόλης.

Ο τρόπος λειτουργίας του αντλιοστασίου και η ιστορία του

Το αντλιοστάσιο αποτελούνταν από ένα αμμοδοχείο όπου έρρεαν τα απόβλητα, το μηχανοστάσιο για τις αντλίες και μια ξεχωριστή αίθουσα για τις ατμομηχανές που εξασφάλιζαν τη λειτουργία των αντλιών. Το συγκρότημα συμπλήρωναν οι κατοικίες των εργατών και των υπαλλήλων, ένα εργαστήριο και μια αποθήκη. Η χωροθέτηση ενός τέτοιου αντλιοστασίου γινόταν πάντα κοντά σε κάποιο κανάλι ή ποταμό, έτσι ώστε να διευκολύνεται ο ανεφοδιασμός σε κάρβουνο των ατμομηχανών. Εκτός αυτού, μια τέτοια θέση έδινε τη δυνατότητα σε περίπτωση εξαιρετικά έντονων βροχοπτώσεων να χρησιμοποιηθεί το ποτάμι ως δικλίδα ασφαλείας. Στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το ένα τρίτο των κτιριακών εγκαταστάσεων του Radialsystem V -το παλιότερο δυτικό τμήμα- καταστράφηκε και δεν ανακατασκευάστηκε ποτέ. Από το αρχικό συγκρότημα απέμεινε μέρος του μηχανοστασίου για τις αντλίες, μέρος της αίθουσας με τις ατμομηχανές των καυστήρων, μία από τις δύο καμινάδες και ο κοιτώνας των εργαζομένων. Ίχνη της καταστροφής είναι ακόμη ορατά στο ανακινισμένο κτίριο στο φουαγιέ, πίσω από το μπαρ. Με τέτοιου είδους τεχνάσματα γίνεται

ορατή η ιστορία του κτίσματος στη νέα αρχιτεκτονική του πολυκώρου. Μετά τον πόλεμο, το κτίριο επισκευάστηκε στοιχειωδώς και το αντλιοστάσιο ξαναλειτούργησε. Βρισκόταν στο Ανατολικό Βερολίνο, λίγα μέτρα από το τείχος και εξυπηρετούσε τις περιοχές Mitte, Prenzlauer Berg και Friedrichshain. Το 1999 οι αντλίες του ακτινωτού συστήματος V, έπαψαν να λειτουργούν. Δεν μπορούσε πια να ανταπεξέλθει στις αυξανόμενες ανάγκες και ο εκσυγχρονισμός του δεν κρίθηκε ότι συμφέρει οικονομικά. Τη λειτουργία του Radialsystem.V. αντικατέστησε το νεόδμητο γειτονικό αντλιοστάσιο στην Holzmarktstrasse 31-32. Το διατηρητέο κτιριακό συγκρότημα του παλιού αντλιοστασίου έστεκε πια κενό και προς πώληση.

Η αλλαγή χρήσης του κτιρίου

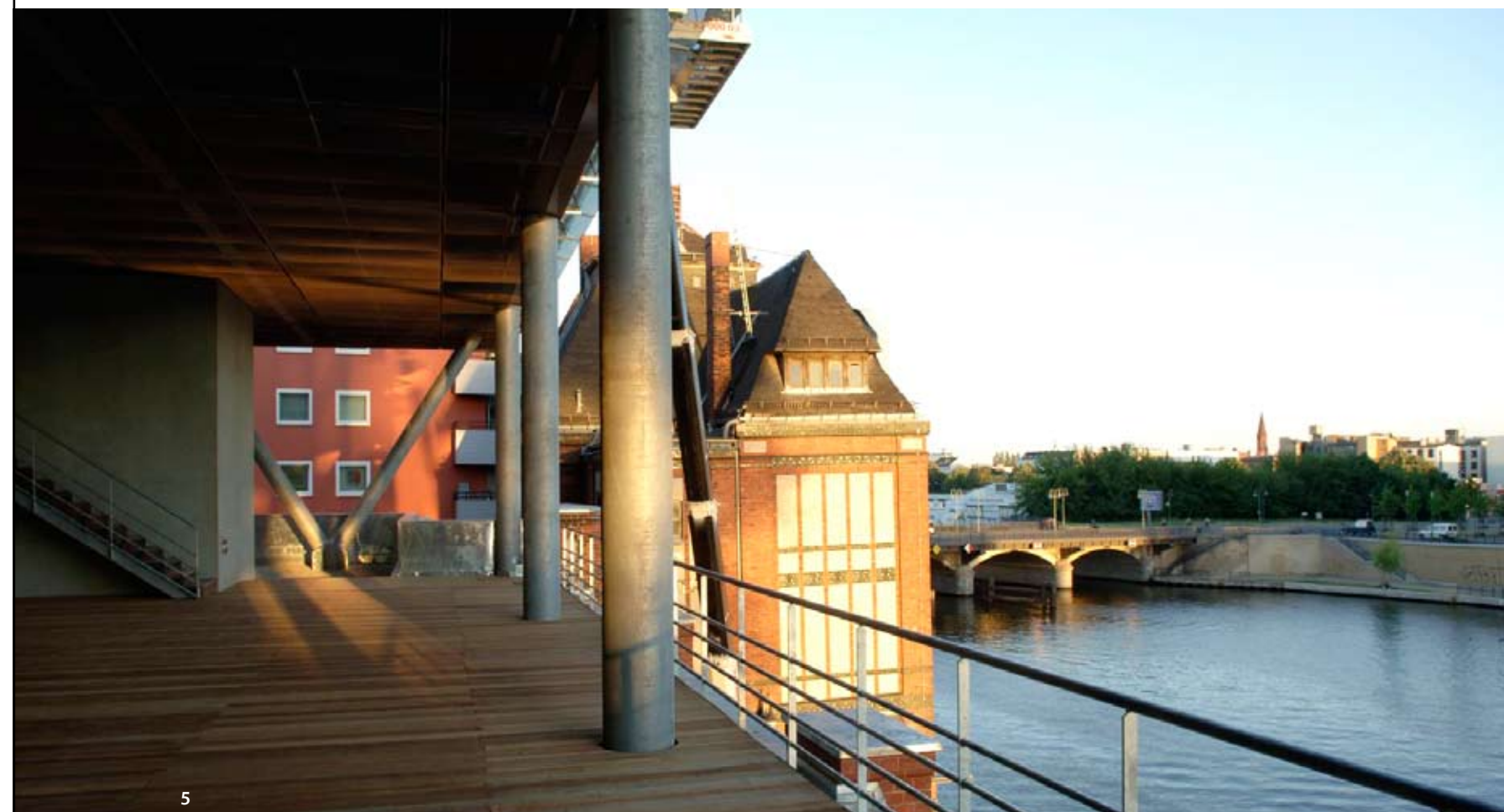
Το 2004 ο Βερολινέζος αρχιτέκτονας Gerhard Spangenberg ξεκίνησε να σχεδιάζει την μετατροπή του κτιρίου. Πρότεινε οι εξωτερικές όψεις να παραμείνουν ορατές και στην κατεστραμμένη πλευρά να προστεθούν επιπλέον χώροι. Η κατεδαφισμένη κατασκευή χρησιμοποιήθηκαν για όλους τους χώρους (εσωτερικά και εξωτερικά) τρία υλικά: το γυαλί το μέταλλο και το οπλισμένο σκυρόδεμα. Τα υλικά αυτά φανερώουν την κατασκευαστική δομή του νέου κτιρίου και η απλότητα στο σχεδιασμό δεν προσβάλλει την αισθητική του ιστορικού αντλιοστασίου. Η κομψότητά του, οφείλεται στο γεγονός ότι έρχεται σε αντίθεση με τον σπιβαρό όγκο του τουβλίνο κτίσματος, λόγω της διαφάνειάς του και της χρήσης λεπτών υποστυλωμάτων σε εσοχή από την πρόσοψη στη μεριά του ποταμού. Η στατική αυτονομία της προσθήκης, η οποία είναι εμφανής ακόμα και από κάποιον μη ειδικό, δίνει την αίσθηση ότι ο νέος "ελαφρής" όγκος ίπταται του ιστορικού κτιρίου και αποτελεί ένα ουδέ-

τερο φόντο για τις εξαιρετικές διακοσμητικές λεπτομέρειες του παλαιού Radialsystem.V.. Ο προϋπάρχον λειτουργικός χώρος του κτιρίου, λόγω αυτών των προσθηκών τριπλασιάστηκε. Με τη μελέτη που εκπόνησε ο Gerhard Spangenberg, κατάφερε να προσελκύσει την επενδυτική εταιρία TELAMON Vermögens Verwaltungsgesellschaft, η οποία χρηματοδότησε το έργο και απόκτησε το δικαίωμα να ενοικιάσει το χώρο σε όποιον ενδιαφερόταν. Μέσα στο σύντομο χρονικό διάστημα του ενός χρόνου, η κατασκευή ολοκληρώθηκε. Τον Σεπτέμβριο του 2006 εγκαινιάστηκε ο πολιτιστικός χώρος RADIALSYSTEM.V., με τον διευκρινιστικό τίτλο: "Νέος χώρος για τις Τέχνες στο Βερολίνο". Στον τελικό σχεδιασμό, ο αρχιτέκτονας έλαβε υπ' όψιν του τις ιδιαίτερες ανάγκες αυτών που θα χρησιμοποιούν το χώρο. Οι δύο βασικοί ιδρυτές του πολιτιστικού κέντρου, ο Jochen Sandig και ο Folkert Uhde είχαν την τύχη να συνεργαστούν με τον αρχιτέκτονα, αλλά και τον ειδικό για αποκαταστάσεις μνημείων Jörg Haspel. Τόσο οι παλιοί, όσο και οι νέοι χώροι, είναι σχετικά ευμετάβλητοι, προκειμένου να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε εικαστικού γεγονότος ή του εκάστοτε ενοικιαστή. Για παράδειγμα στο μεγάλο χώρο των 600 τ.μ. της κεντρικής σκηνής υπάρχει η δυνατότητα να μεταβάλλεται τόσο το ύψος της σκηνής, όσο και οι θέσεις των θεατών. Αυτό επιτυγχάνεται με μεταλλικές κολώνες, τοποθετημένες σε πυκνό κάναβο, παρόμοιες με αυτές που χρησιμοποιούνται για κριωματικές κατασκευές. Οι κολώνες αυτές φέρουν πλατφόρμες κατασκευασμένες από κόντρα πλακέ θαλάσσης. Στην πράξη όμως, όπως λένε οι διοργανωτές, οι μεταβολές αυτές απαιτούν ένα σεβαστό αριθμό εργατικού δυναμικού και αρκετές ώρες απασχόλησής του, με αποτέλεσμα να ανεβαίνει αρκετά το κόστος παραγωγής. Έτσι, οι μεταβολές του χώρου δεν είναι αρκετά συχνές. Παρόλα αυτά όμως, υπάρχει η δυνατότητα οι χώροι για τις πρόβες και η αίθουσα της μεγάλης σκηνής στο ισόγειο να αποκτήσουν τελείως διαφορετικές χρήσεις. Να γίνουν ένας ενιαίος χώρος για εκθέσεις σύγχρονης τέχνης, να μετατραπούν σε "λαβύρινθο χοροθεάτρου", όπως λένε οι καλλιτεχνικοί διευθυντές, να αναδιαμορφωθούν σε ειδικούς συναυλιακούς χώρους ή να φιλοξενήσουν γυρίσματα για την τηλεόραση και τον κινηματογράφο, συνέδρια ή δεξιώσεις. Η κατασκευή του κτιρίου κόστισε 10 εκατομμύρια ευρώ. Από το γερμανικό οργανισμό του Lotto (λαχείου), δόθηκε χρηματοδότη-

ση ύψους 2,2 εκατομμυρίων ευρώ για τις τεχνολογικές εγκαταστάσεις. Για το συμβόλαιο ενοικίασης των 10 ετών δεσμεύτηκαν και οι δύο πλευρές. Το RADIALSYSTEM.V. έχει 23 συνεργάτες και ετήσιο προϋπολογισμό 3 εκατομμυρίων ευρώ περίπου. Ο επενδυτής δε φαίνεται να έχει απογοητευτεί από αυτή την εξέλιξη, αλλά σκοπός της διεύθυνσης του κέντρου είναι να ιδρυθεί στο μέλλον ένας κοινωφελής οργανισμός, ο οποίος θα έχει στην κατοχή του το κτίριο. Ο θεατρολόγος και κριτικός θεάτρου Ivan Nagel επισημαίνει τις δυσκολίες λειτουργίας του χώρου ως αυτοχρηματοδοτούμενο κέντρο και μιλά για ένα αμφίβολης έκβασης "αναγκαίο θάυμα".

Η ανάπτυξη των χώρων

Ο επισκέπτης εισέρχεται στο κτίριο από την πλευρά της οδού Holzmarktstrasse, μέσω ενός φωτεινού φουαγιέ όπου βρίσκεται το καφέ. Πρόκειται για ένα γυάλινο μακρόστενο όγκο επιφάνειας 135 τ.μ. (32.67m x 4.13m), κάθετο ως προς στην όχθη του Spree, με άμεση πρόσβαση στις δύο βασικές αίθουσες του ισόγειου. Σε αυτή την ενότητα υπάρχουν το κλιμακοστάσιο και οι ανελκυστήρες που επιτρέπουν την κατακόρυφη σύνδεση με τους ορόφους της προσθήκης. Η κύρια αίθουσα της σκηνής είναι η καρδιά του RADIALSYSTEM.V. Εδώ ήταν τοποθετημένες οι αντλίες που έστελναν τα ακάθαρτα ύδατα 400.000 Βερολινέζων μερικά χιλιόμετρα μακριά, στα ειδικά διαμορφωμένα χωράφια. Η ιδιαίτερη βιομηχανική αρχιτεκτονική της αίθουσας έχει διατηρηθεί και στοιχεία, όπως η παλιά γερανογέφυρα, κάτω από την οροφή με τα διακοσμητικά στοιχεία Jugendstil, χρησιμοποιείται και τώρα για τον θεατρικό φωτισμό και τις σκηνογραφικές ανάγκες. Το ύψος της αίθουσας είναι 12 μέτρα. Στα λειτουργικά 580 τετραγωνικά μέτρα της, μπορούν να φιλοξενηθούν έως 700 άτομα ενώ περιλαμβάνεται και μια εξέδρα 356 θέσεων που μπορεί να αφαιρεθεί. Ως χώρος εστίασης μπορεί να φιλοξενήσει 330 καθημένους. Ένα μεγάλο άνοιγμα έχει διατηρηθεί στην αίθουσα, και χρησιμοποιείται για την εκφόρτωση μεγάλων αντικειμένων. Στη δεύτερη αίθουσα (400 τ.μ) του ισόγειου, υπήρχαν οι καυστήρες του αντλιοστασίου προκειμένου να έχουν άμεση επαφή με την όχθη του ποταμού Spree, όπου εκφορτώνονταν το κάρβουνο. Μεγάλα αψιδωτά παράθυρα και πόρτες με νότιο προσανατολισμό επιτρέπουν τη θέα και την πρόσβαση στο ποτάμι. Σήμερα οι μπετονένιες κολώνες και

τα τοίχια που στηρίζουν την νεόδμητη ανωδομή (προσθήκη) συνδιαλέγονται με τα διατηρητέα στοιχεία της αίθουσας, χωρητικότητας 350 ατόμων. Το RADIALSYSTEM.V. περιλαμβάνει επίσης δύο ιδιαίτερα προσφιλείς εξωτερικούς χώρους: τον προβλήτα και το στεγασμένο “κατάστρωμα” στον 3ο όροφο. Στον προβλήτα των 450 τ.μ., έχει διατηρηθεί η επιστροφή από μεγάλους γρανιτένιους κυβόλιθους, εγκιβωτισμένους σε άμμο. Μια νέα ξύλινη αποβάθρα μήκους 48 μέτρων είναι κατάλληλη για την πρόσδεση όλων των συνηθισμένων τύπων επιβατικών ποταμόπλοιων. Στο πρόγραμμα του RADIALSYSTEM.V., περιλαμβάνονται ξεναγίες με ποταμόπλοια σχετικές με την ιστορία της πόλης. Σε αυτό το τμήμα της όχθης, η πρόσβαση είναι ελεύθερη για τους περαστικούς, σε αντίθεση με άλλα νεόδμητα κτίρια που αναπτύσσονται στην περιοχή και στα οποία δεν επιτρέπεται η πρόσβαση στην όχθη του ποταμού. Το deck, “κατάστρωμα” του 3ου ορόφου, συχνά ενοποιείται με τον εσωτερικό χώρο, όταν πραγματοποιούνται εκδηλώσεις και όταν ο καιρός το επιτρέπει. Λόγω της θέσης του, μπορεί κανείς να απολαύσει το ηλιοβασιλέμα πάνω από τον ποταμό Spree. Και οι δύο χώροι βρίσκονται κατά μήκος της όχθης του ποταμού Spree στην πίσω πλευρά του κτιρίου, προστατευμένοι από το δρόμο και έχουν νοτιοδυτικό προσανατολισμό. Η θέα εκτείνεται από το Rotes Rathaus (το Δημαρχείο του Βερολίνου) και τον πύργο της Τηλεόρασης στην Alexanderplatz στα δυτικά, έως πέρα από τη γέφυρα Oberbaumbrücke στα ανατολικά. Παρότι βρισκόμαστε στο κέντρο του Βερολίνου, η ατμόσφαιρα θυμίζει Μεσόγειο. Σε περιόδους ξαστεριάς μπορεί να κανείς να παρατηρήσει τα αστέρια, να ακούσει το θρόισμα των δέντρων και να αισθανθεί την υγρασία του ποταμού. Κατά περιόδους, κυρίως το καλοκαίρι, τοποθετούνται ξαπλώστρες στον ημιυπαίθριο αυτό χώρο. Οι αίθουσες - studios A, B, C, αναπτύσσονται στον τέταρτο και πέμπτο όροφο της προσθήκης της νότιας πλευράς. Οι χώροι αυτοί, μπορούν να λειτουργήσουν ανεξάρτητα αλλά και να ενοποιηθούν. Χάρη στα υαλοπετάσματα με τις γυάλινες περσίδες προς το νότο και τη δύση υπάρχει απεριόριστη θέα προς τον ποταμό και την πόλη. Κάθε αίθουσα διαθέτει το δικό της μπαλκόνι και ειδικές γυάλινες περσίδες προστατεύουν το εσωτερικό από την άμεση ηλιακή ακτινοβολία. Διαθέτουν επίσης κλιματισμό, όταν αυτός είναι απαραίτητος και υπάρχει η δυνατότητα πλήρους συσκότισης. Ο διάφανος κύβος

που συνδέει τα δύο τμήματα της προσθήκης έχει κατασκευαστεί από εμφανείς οπλισμένο σκυρόδεμα και από γυαλί. Λόγω του διπλού του ύψους προσφέρει μια ιδιαίτερη χωρική εμπειρία. Ο χώρος αυτός είναι ιδανικός για εκδηλώσεις στις οποίες απαιτείται μια ιδιαίτερη ατμόσφαιρα και το πλεονέκτημα σε αυτόν, είναι ότι συνδέεται άμεσα με τον εξωτερικό χώρο του “καταστρώματος”. Στον πρώτο όροφο αναπτύσσονται τρία ατελιέ και τρεις μικροί χώροι οι οποίοι μπορούν να μετατραπούν σε γκαρνταρόμπε ή σε καμαρίνια για παράδειγμα. Στον ίδιο όροφο υπάρχουν τα γραφεία της διεύθυνσης, της παραγωγής και άλλοι βοηθητικοί χώροι. Ένα ανεξάρτητο μικρότερο ιστορικό κτίριο, παραπλεύρως του RADIALSYSTEM.V. λειτουργεί ως ξενώνας.

Ηλιοπροστασία

Όλες οι όψεις της προσθήκης στο ιστορικό κτίριο διαμορφώνονται με οριζόντιες γυάλινες περσίδες και καθορίζουν αισθητικά τη μορφή του. Η απόφαση να χρησιμοποιηθούν γυάλινες περσίδες σχετίζεται με την απόφαση, η προσθήκη να δίνει την αίσθηση της διαφάνειας αλλά και να περιορίζεται όσο το δυνατόν λιγότερο η θέα από το εσωτερικό. Αναλόγως της εποχής, της θέσης του ήλιου και των φωτιστικών συνθηκών που απαιτούνται στο εσωτερικό, τα οριζόντια σκίαστρα κινούνται με μηχανικό τρόπο. Οι περσίδες κατασκευάζονται από διπλά κρύσταλλα (τύπου triplex) ανάμεσα στα οποία υπάρχει ειδική αντιηλιακή μεμβράνη. Αναλόγως του προσανατολισμού, οι μεμβράνες είναι διάφανες ή έχουν τυπωμένες ημιδιάφανες γραμμές. Στην ανατολική πλευρά, έχει ενδιαφέρον να παρατηρήσει κανείς σε περιόδους ηλιοφάνειας την αντανάκλαση του νερού και της κίνησής του, στο κάτω μέρος των περσίδων. Λόγω αυτού του φαινομένου, όταν κανείς εργάζεται στα studios της προσθήκης συναισθάνεται την ύπαρξη του ποταμού και της ροής του, χωρίς να τον βλέπει. Οι αντανάκλασεις στις περσίδες, η θέα προς την πόλη, η ανάκλαση του ήχου στο εσωτερικό και η ηρεμία που αποπνέουν οι αίθουσες των εργαστηρίων, δημιουργούν την οπτική και την αίσθηση μιας “τρισιδιάστατης χρονικότητας”.

Σχέδια ανάπλασης της γύρω περιοχής

Η κοινωνική ανθρωπολόγος Meike Wander, ευαισθητοποιημένη στο κοινωνικοπολιτικό θέμα που ανακύπτει τα τελευταία χρόνια στην ευρύτερη περιοχή σχετικά με το δημόσιο χώρο, επισημαίνει: “Τα τε-

λευταία χρόνια μαινεται στο Βερολίνο μια μεγάλη διαμάχη για τις λωρίδες γης που βρίσκονται παραπλεύρως από τις όχθες του ποταμού Spree, την περιοχή ανάμεσα στο Friedrichshain και το Kreuzberg. Πρόκειται για τον τόπο όπου πέρναγε το τείχος ανάμεσα στο ανατολικό και το δυτικό Βερολίνο και ήταν κατά κάποιον τρόπο μια νεκρή ζώνη. Σε όλο το κέντρο του αλλοτινού ανατολικού Βερολίνου υπήρχαν σημεία με κέρσα γη και αστικά κενά, τα οποία από το 1990 αποτελούν μοναδικές αξίες ελεύθερους χώρους στην καρδιά ανοικοδόμησης της νέας πόλης. Ακόμα και σήμερα μεγάλα τμήματα της όχθης του ποταμού στην περιοχή Friedrichshain - Kreuzberg παραμένουν άχτιστα ή έχουν καταληφθεί από βιομηχανίες. Τμήματα της “ανεκμετάλλευτης” όχθης έχουν χρησιμοποιηθεί από εναλλακτικές και χαμηλού κόστους επιχειρήσεις όπως Bar και Club με κήπους. Γνωστοί τέτοιοι χώροι είναι το Bar 25, το Kiki Blofeld και το yaam. Στα σχέδια του Δήμου του Βερολίνου και μιας σειράς επενδυτών και ιδιοκτητών των οικοπέδων αυτών, υπάρχει εδώ και πολύ καιρό η προοπτική “ανάπτυξης” της περιοχής με την οικονομική ενίσχυση της Πολιτείας. Αυτό το σχέδιο έχει το χαρακτηριστικό τίτλο “Mediaspree” (“ο ποταμός Spree των Μ.Μ.Ε.”) και αφορά την περιοχή ανάμεσα στην γέφυρα Jannowitzbrücke και την οδό Elsenstrasse, εκεί δηλαδή που βρίσκεται και το RADIALSYSTEM.V.. Μερικά από τα σχέδια αυτού του προγράμματος έχουν ολοκληρωθεί και έτσι για παράδειγμα η μετατροπή ενός κτιρίου - ψυγείου αυτών σε κεντρικά γραφεία της Universal Music, στη Γερμανία, έχει ήδη εγκριθεί και υποστηρίχθηκε από τη σύγκλητο του Βερολίνου με 10 εκατομμύρια ευρώ. Επίσης, έχει ολοκληρωθεί η ανέγερση του κτιρίου του τηλεοπτικού καναλιού MTV, καθώς και η υπερκατασκευή του συναυλιακού κέντρου O2 World. Για τις γιγαντοαφίσες και την αποβάθρα του τελευταίου έργου, καταλήφθηκαν 45 μέτρα από τον ιστορικό χώρο της East Side Gallery που σχετίζεται με το τείχος του Βερολίνου. Η προοπτική οικοδόμησης τεράστιας κλίμακας κτιρίων εταιριών, που αφήνει μόνο μια κοινόχρηστη λωρίδα 10 μέτρων παραπλεύρως του ποταμού για αναψυχή, υποστηρίζεται από τη σύγκλητο της πόλης του Βερολίνου και προκάλεσε από την αρχή την αντίδραση των κατοίκων. Την πιο συντονισμένη προσπάθεια αντίδρασης σε αυτά τα σχέδια έχει οργανώσει η επιτροπή πολιτών Mediaspree versenken”, που σημαίνει “να “βυθίσουμε το σχέδιο Mediaspree”. Η επι-

τροπή αυτή οργάνωσε τον Ιούλιο του 2008 μια δημοτική ψηφοφορία, στην οποία το 87% των ψηφοφόρων τάχθηκε εναντίον του σχεδίου “Mediaspree” και υπέρ των αιτημάτων της πρωτοβουλίας πολιτών, στα οποία μεταξύ άλλων αναφερόταν ότι πρέπει να αφιερωθεί μια ελεύθερη κοινόχρηστη ζώνη, πλάτους 50 μέτρων, στις όχθες του ποταμού, ότι δεν πρέπει να επιτραπεί η οικοδόμηση ψηλών κτιρίων - ουρανοξυστών και ότι δεν πρέπει να επιτραπεί η κατασκευή μιας νέας γέφυρας πάνω από τον ποταμό Spree. Δυστυχώς οι αποφάσεις αυτές των πολιτών δε δεσμεύουν το Δήμο του Βερολίνου και τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση να σταματήσει αυτό το σχέδιο και η σύγκλητος της πόλης του Βερολίνου έχει υπογράψει συμφωνίες με επενδυτές και ιδιοκτήτες, που τη δεσμεύουν με μεγάλες ποινικές ρήτρες, εφόσον τις αθετήσει. Η διαμάχη μεταξύ των πολιτών και της Πολιτείας, ακόμα δεν έχει τελειώσει. Ακόμα και αν γίνουν μικρές τροποποιήσεις στα αναπτυξιακά σχέδια της περιοχής, οι πολίτες δεν θα συμβιβαστούν εύκολα. Ας ελπίσουμε ότι οι πρωτοβουλίες ευαισθητοποιημένων πολιτών και παραδείγματα συμμίσηση, όπως το RADIALSYSTEM.V., θα βοηθήσουν, ώστε η περιοχή να μη χάσει το δημόσιο και κοινόχρηστο χαρακτήρα της.

Οι φωτογραφίες 1,2,3,4,6,7,8 του άρθρου είναι του Μανώλη Ηλιάκη. Οι φωτογραφίες 5,9,10 του άρθρου είναι του Sebastian Bolesch

Η αρχιτέκτονας Νατάσα Παπαδέδε βοήθησε σημαντικά με την ανεύρεση και ταξινόμηση των πηγών. Θερμές ευχαριστίες στον Thomas Juns για την ξενάγηση στους χώρους του Radialsystem.V. και στους Bettina Schuseil και Benjamin Czernek, από το γραφείο τύπου στο Radialsystem.V. για την ευγενική παραχώρηση πληροφοριακού υλικού και φωτογραφιών.

Παραπομπές

- 1 Μερικοί από τους συνεργάτες του RADIALSYSTEM.V., είναι: το 104 Paris, Berliner Festspiele GmbH, η Berliner Philharmoniker, η ECM, το Grand Théâtre de la Ville de Luxembourg, το Haus der Kulturen der Welt, η IAMA International Artists, η Opéra La Monnaie de Bruxelles, η Staatsoper Unter den Linden, η American Academy in Berlin κ.α.
- 2 Μεταξύ πολλών άλλων έχουν πραγματοποιηθεί παραστάσεις και συναυλίες από την Akademie für Alte Musik Berlin, από το Ballet de l’Opéra de Lyon και το Ballet National de l’Opéra de Paris, από τον Björn Melhus, τον Jonathan Bepier, την musikFabrik, την Sasha Waltz & Guests, το Staatsballett Berlin, την Penelope Wehrli. Έλληνες που έχουν φιλοξενηθεί στο χώρο είναι ο σκηνοθέτης Θεόδωρος Τερζόπουλος και η ερμηνεύτρια μουσικής Σαβίνα Γιαννάτου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Sasha Waltz & Guests, η Akademie für Alte Musik Berlin, το Vocalconsort Berlin, η Elbipolis-Barockorchester Hamburg και το Solistenensemble Kaleidoskop βρίσκονται υπό την σκέπη του RADIALSYSTEM.V., στους χώρους του οποίου πραγματοποιούν τις πρόβες τους, οργανώνουν και παρουσιάζουν τις παραγωγές τους.
- 3 Στο χώρο έχουν φιλοξενηθεί μεταξύ άλλων: MME: ARTE, ZDF / 3sat, Sat 1 / Grundy Light Entertainment, Ziegler Film. Εφημερίδες: die tageszeitung (taz), Verein Berliner Journalisten e.V.. Τράπεζες/ οικονομικοί οργανισμοί: Berliner Sparkasse, Bundesverband der Deutschen Industrie (BDI), Deutsche Bank. Δημόσιοι Οργανισμοί: Börsenverein des Deutschen Buchhandels, Bund Deutscher Architekten, Goethe Institut, Senatsverwaltung für Stadtentwicklung. Δημόσιες επιχειρήσεις: Berliner Wasserbetriebe. Ιδιωτικές επιχειρήσεις: Volkswagen AG, Canon, Nokia.
- 4 Στην τελευταία μου επίσκεψη στο Radialsystem.V., είχα την τύχη να συζητήσω για τα θέματα αυτά με την Meike Wander.

